

Nicolae VASILE

Retroroman (16)

După zburdalnicele jocuri de-a excelența din cercetarea aplicativă românească, din timpul Grvernului Tăriceanu, făcute pe bani mulți, au urmat vremuri mult mai rele, cele din timpul fantasmagoricelor Guverne Boc, când se știa că deciziile nu veneau de la Guvern, ci direct de la Președenție.

Atunci exista o comisie prezidențială care elabora politici în domeniul educației și cercetării, condusă de Daniel Funeriu, prezentat opiniei publice ca un foarte meritoriu fost elev de liceu, olimpic internațional, fost student și fost doctorand, toate desfășurate și finalizate în străinătate. După ceva timp, președintele Traian Băsescu l-a impus ca ministru al Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. Prin ceea ce a făcut pentru cercetare în mandatul său s-a văzut că modelul pe care a dorit să-l implementeze se înscria perfect în statutul formelor fără fond, idee care s-a tot discutat în politica românească de mai bine de un secol și jumătate.

Susținut și de la Academia Română de acad. Ionel Haiduc, care în acea perioadă era și președintele acesteia, a instituit o procedură de licitație a proiectelor de cercetare total ruptă de realitate. Spre exemplu, pentru a deveni eligibil, directorul unui proiect propus ar fi trebuit să aibă, printre altele, și lucrări menționate pe un site australian, care era deschis doar pentru publicațiile cercetătorilor din această țară. Trecând peste neajunsurile majore ale institutelor, cumulate în timp, cinismul conducerii politice a țării din acea perioadă voia să demonstreze lucrătorilor din domeniu, nu că autoritățile sunt incapabile să asigure o finanțare decentă a cercetării, ci aceștia nu sunt suficient de merituoși să absoarbă bruma de fonduri alocate și făceau orice ca nici acestea să nu poată fi consumate.

Pe lângă metoda de mai sus, mai găsiseră una și mai puternică, stabilirea de baremuri imposibil de atins de articole și citări în reviste indexate ISI și pentru cercetarea aplicativă. Revistele indexate ISI, din cercetarea aplicativă, existente în țară la acea dată, le numărai pe degete.

Rețeaua internațională ISI, o registratură de publicații, devenită ulterior o mare afacere, pornită din **domeniile fundamentale ale cercetării**, pe bună dreptate, pentru ca să existe și acolo un mod de catalogare și apreciere a rezultatelor, având în vedere că această categorie de cercetări nu este destinată valorificării economice și se finanțează 100% din fonduri publice. Rezultatele acestora trebuie să fie vizibile. Pe de altă parte, aceasta contribuie și la cunoașterea reciprocă și apropierea cercetătorilor din diferite țări, facilitând dezvoltarea cooperării internaționale.

Numai că la noi, unde de multe ori în aplicarea unor noi modele am fost mai catolici decât promotorii acestora, cei interesați, ajutați de politicienii care proveneau tot din rândul lor, au impus niște regulamente prin care au introdus obligativitatea publicării de articole în reviste indexate ISI **și în domeniul cercetării aplicative**, ale căror rezultate aveau dinainte un criteriu foarte clar de apreciere, piața

economică. Astfel, s-a ajuns ca specialiști cu rezultate notorii, autori de proiecte finalizate cu produse și tehnologii noi aplicate în economie, să nu mai poată accesa proiecte noi, să nu mai poată promova în cariera lor, prin înscrierea la diverse concursuri pentru obținerea de grade profesionale, pentru că nu au publicat articole în niște reviste și nu și-au făcut o gașcă de prieteni care să-i citeze în acestea. Ce s-a întâmplat cu fondurile alocate anterior cercetărilor aplicative reale?... S-au redistribuit la oportuniștii care au constituit adevărate rețele de tocat bani pe cercetări care nu erau nici fundamentale, nici aplicative, contribuind la distrugerea unui sistem de valori capabil să susțină cu produse inovative economia românească aflată în criză. Locul rămas gol s-a umplut imediat cu produse din import, nu totdeauna de cea mai bună calitate.

De cele mai multe ori, post factum, ne întrebăm: *cum a fost posibil?*... Răspunsul este: *Pentru că s-a putut!*... *De ce s-a putut?*... Pentru că, cu toate ședințele unde Patronatul Cercetării și Federația Sindicatelor din Cercetare s-au opus la aprobarea unor documente procedurale, adoptarea acestora a curs în sensul dorit de politicienii proveniți din rândul celor interesați sau care practica un schimb, *aprobări contra titluri academice*, care a condus, astăzi se cunoaște, la abundența de doctorate care nu au suport într-un conținut substanțial, adică nu sunt *nici merituoase, nici originale*.

La această mascaradă au contribuit și unii reprezentanți ai Academiei Române, care au și profitat de situație. Printre mulțimea de doctori, conferențieri, profesori, cercetători de toate gradele, au apărut și *specialiștii de carton*, promovați în domeniile aplicative fără a avea precedente de realizări validate de economie, ci doar niște articole publicate în niște reviste și la niște conferințe, indexate ISI, unde se practică taxe de participare substanțiale. Unii dintre aceștia au ajuns chiar membri ai înaltului for științific, cum ne-a intrat în obișnuință să denumim această instituție. Domnilor, cândva, academicienii erau mentori ai unor segmente întregi de economie care s-au clădit pe/prin efortul lor.

Odată, în perioada când era în toi lupta de idei privind aprobarea legislației cercetării și, reprezentând Patronatul Cercetării, susțineam orientarea spre o cercetare aplicativă reală, cu rezultate valorificate economic, un distins academician, merituos, nu dintre cei făcuți pe articole ISI, care se afla în tabăra cealaltă, mi-a zis:

- Domnule Vasile, ce vă tot opuneți atâta, lăsați-i pe cei de la Ministerul Economiei să-și vadă de treburile lor, iar noi să cheltuim oricum acești bani, mulți, puțini, cum sunt, pentru interesul nostru! Nu vedeți că și cei de la UE fac la fel?...

După un timp, când era evident pentru toți că s-a greșit, același distins academician a venit la mine, cu ocazia unei manifestări în Aula Academiei Române, și mi-a spus:

- Domnule Vasile, mă bucur că vă întâlnesc! Voiam să vă spun că aveți dreptate atunci când susțineți o poziție contrară celei susținute de mine, cea legată de necesitatea sau nu a indexării articolelor ISI în cercetarea aplicativă.

Văzând perplexitatea mea, a continuat:

- Știți, băiatul meu lucrează în străinătate la o firmă foarte puternică, la departamentul de cercetare. A venit acasă de sărbători și, ca-n familie, discutăm și noi d-ale noastre. La un moment al discuțiilor, i-am spus:

- Măi băiete, îți dau un sfat care o să-ți fie util mai târziu. Ocupă-te și tu acolo unde lucrezi și publică articole în revistele ISI din ceea ce faci! La noi aici sunt foarte apreciate!... Dacă o să te întorci cândva în țară, îți vor fi de mare folos în ocuparea unui post în învățământul superior sau cercetare!... A sărit ca ars și mi-a răspuns:

- Oprește-te, tată!... Eu nu am voie nici măcar să am această discuție cu tine!... Crezi că public ce vreau eu, ca să-mi fac eu o imagine bună?... Firma controlează foarte strict orice informație despre preocupările noastre. Nu numai că nu avem voie să publicăm ceva ce ar putea însemna un articol, dar nu avem voie nici să spunem celorlalți la ce lucrăm. Este o luptă acerbă pe piață și orice deconspirare față de concurență ne poate compromite munca de ani de zile. Eu nu știu cum, aici la voi, a putut cineva gândi să facă concurs de publicații pe teme din proiectele de cercetare aplicativă!... Firma mea nu numai că m-ar da afară imediat, dar m-ar da și în judecată pentru așa ceva și mi-ar solicita daune materiale, pentru pierderea unei piețe potențiale!...

Am apreciat franchețea domnului academician, dar, *pentru România, răul fusese deja făcut*. Este ca și cum într-o firmă am da o mult mai mare importanță registraturii decât părții productive!...

Am trăit în direct, m-am zbatut cât am putut de mult să contribui la evitarea unui dezastru național, acela al distrugerii cercetării aplicative din România, ceva ce nu era neapărat de sorginte comunistă, unele structuri fuseseră începute dinainte de război. Mentorii multor domenii tehnice au fost școliți în mari universități europene în perioada interbelică și au reușit, numai ei știu cum, să-și continue activitatea creând școli puternice de cercetare în perioada cea mai tristă a începutului comunismului, nu din alte motive, ci doar pentru că atunci erau ei tineri și în puterea maximă de creație.

În cazul concret în care am lucrat eu, în electrotehnică, aceasta s-a dezvoltat pe baza minții unor mari astfel de înaintași (acad. Remus Răduleț, acad. Aurel Avramescu, acad. Ion S. Gheorghiu etc.), iar ICPE a instituționalizat aceste eforturi transformându-le în realitatea transpusă în întreprinderi producătoare. Sistemul energetic național, metroul din București, platformele de foraj marin etc. au fost construite pe proiecte românești, cu echipamente produse în țară.

Capitalismul sălbatic ce a urmat după 1989, nu a putut fi ponderat prin politici guvernamentale de protecție a cercetării aplicative, iar cine s-a salvat cât de cât a făcut-o doar prin mijloace proprii. Mă bucur că prin restructurarea profundă a ICPE, din anul 1992, am reuși ca părți din acesta să reziste concurenței. ICPE-ACTEL, ICPE-SAERP, ICPE-Electric Motors și ICPE Bistrița sunt unități economice de înaltă tehnologie care activează cu succes și în prezent.